מסעי

א. אויף דעם וואָס אונזער פּרשה רעכנט אויס די מסעות פון אידן אין מדבר, זאָגט דער מדרש [1] (און רש"י ברענגט עס אַראָפּ בפּירושו על התורה [2]): משל למה הדבר דומה, למלך שהי' בנו חולה הוליכו למקום אחר לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל מסעות וא"ל כאן ישננו [3] כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך. כך [4] א"ל הקב"ה (ל)משה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני לכך נאמר אלה מסעי בני ישראל.

1) תנחומא פרשתנו ג. במדב"ר פכ"ג, ג.

2) ריש פרשתנו — בפי' הב'. וראה לקמן הערה 4.

3) בבחיי כאן: „ישבנו". וכ"ה בדפוס ראשון ושני דרש"י, ובכמה כת"י רש"י. וראה לקמן הערה 67.

4) בפרש"י ליתא סיום זה (רק כותב „וכו'"). וי"ל בפשטות, כי ע"ד הפשט אא"פ לומר שמונה כאן „כל המקומות היכן הכעיסוני", שהרי בכו"כ מסעות לא „הכעיסוני" • [ולהעיר מפרש"י ר"פ דברים: ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו כו'. אבל להעיר מעקב ט, ז. שם, כד. פרש"י יתרו יט, ב]. ויתירה מזו: בכו"כ מהמסעות לא נזכר כלל בפשש"מ שקרה שם איזה מאורע מיוחד.

וזה שרש"י מביא גם פי' התנחומא — כי לפירושו של ר' משה הדרשן ש„נכתבו המסעות הללו להודיע חסדיו של מקום .. שכל ל"ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות" — קשה, דא"כ לא הו"ל לפרט אלא עשרים מסעות אלו••? לכן מביא רש"י משל התנחומא, שעפ"ז מתורץ למה מפרט המסעות שקדמו לשילוח המרגלים ואותם שלאחרי מיתת מרים, כי כבר נזכרו (רובם) בקרא ושקרה שם איזה מאורע מיוחד [ו„כאן ישננו כו' הוקרנו כו' חששת כו'" אינם ענינים של „הכעיסוני" דוקא, כ"א מאורעות בכלל — ראה רע"ב, גו"א (נעתק בהערה הבאה), דבק טוב ועוד. ולהעיר מלקח טוב כאן]:

•) הביאור על פי פנימיות הענינים (במדרש) — ראה לקמן בפנים סעיף ה.

••) ברמב"ן כאן: „בכל הזמן הגדול לא הלכו אלא מ"ב מסעות". אבל מלשון רש"י משמע שהחסד הוא בזה „שכל ל"ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות".

אלא שלפירוש זה קשה, למה נכתבו המסעות משילוח המרגלים עד מיתת מרים (שלא נזכרו כלל לפנ"ז בקרא) ? וזה מתורץ לפי הפירוש של ר' משה הדרשן.

5) בגו"א כאן דכש„היו ישראל בנחת ובשלוה וזהו ישננו .. בצער כאשר הי' חסר להם דבר וזהו הוקרנו .. בסכנה הי' וזהו כמו חולה החושש בראשו" — אבל מובן, שמכיון שהוא משל בתורה, צריך לומר, שמצינו ג' ענינים אלו (ישננו הוקרנו וחששת את ראשך) בנמשל גם בתוכנם הפרטי (שינה, קור ומיחוש בראש).

6) ראה גו"א שבהערה הקודמת.

דאַרף מען פאַרשטיין:

א) אַ משל אין תורה איז דאָך בתכלית הדיוק, ובמילא דאַרף מען זאָגן, אַז (ניט בלויז די דוגמא כללית פון משל „שהי' בנו חולה וכו' לרפאותו" איז מכוון צום נמשל, נאָר אויך) די מאורעות פרטיים אינעם משל („כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך") זיינען דוגמאות מכוונות צום נמשל —

וואו געפינט מען די דריי ענינים אין נמשל, אין די מסעות [5] ?

ב) נאָכמער: פון דעם וואָס דער מדרש זאָגט בלויז די דריי זאָכן און גיט ניט צו (עכ"פ) דעם וואָרט „וכו'", איז מוכח, אַז דאָס זיינען דוגמאות ניט נאָר אויף אַן ענליכער צאָל ענינים אין נמשל, נאָר זיי זיינען מתאר דעם כללות־דיקן מצב פון אידן ביי די מסעות [6] — זיי זיינען דאָ אין אַלע מ"ב מסעות.

ג) עס איז מובן פאַרוואָס „כאן חששת

את ראשך", און אפילו „כאן הוקרנו" [7], זיינען אַ משל אויף „מקומות היכן הכעיסוני" — היות זיי זיינען אַן ענין פון צער וחולי; מיט וואָס איז אַבער דער ענין פון „ישננו" א (משל אויף אַ) זאָר וואָס רופט אַרויס כעס ביים מלך [8] ?

ד) די ערשטע צוויי מאורעות שטייען בלשון רבים — „ישננו" און „הוקרנו" — כולל אויך דעם מלך, אַבער דער דריטער פרט, „חששת את ראשך", איז בלשון יחיד — נאָר דער בן מלך — ווי איז דאָס אַלץ מתאים אין דעם נמשל ?

ב. דעם טעם פאַרוואָס דער מדרש זאָגט די דריי דוגמאות [ישננו, הוקרנו, און חששת את ראשך] קען מען מסביר זיין בפשטות [9]: זיי זיינען געווען בהתחלה — אין די ערשטע דריי מסעות פון ארץ מצרים ביזן ים סוף — (א) מרעמסס לסכות, (ב) מסכות לאיתם, (ג) מאיתם לפי החירות:

אויף „ויסעו מסכות" [10] זאָגט רש"י: „ביום השני שהרי בראשון באו מרעמסס לסכות". קומט אויס, אַז נאָכן ערשטן מסע פון רעמסס האָבן זיך די אידן אַפגעשטעלט און געוואַרט די נאָכט [11] (צו „יום השני") אין סכות, ובמילא — „כאן ישננו".

דער חידוש וואָס האָט זיך אויפגעטאָן ביים צווייטן מסע — „ויסעו מסכות ויחנו באיתם" [12] — איז געווען, וואָס דאָן — ע"פ פשוטו של מקרא [13] — זיינען צוגעקומען די ענני הכבוד, ווי דער פסוק (אין פ' בשלח [14]) איז ממשיך: וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך גו' [15] —

זאָגן חז"ל [16], אַז די ענני הכבוד האָבן (אין צוגאָב צום תפקיד פון „לנחותם הדרך") מקיף געווען די בנ"י ווי א סוכה „לצל לבל יכה בהם שרב ושמש" [17] (וואָס אויך אַט די פעולה [18] פון די ענני הכבוד איז געווען גלייך ביי „ויסעו מסכות [19] גו'"):

---

7) ראה עץ יוסף לתנחומא ובמדב"ר כאן. שפ"ח כאן. ועוד. וראה ב"מ קז, ב: חולי .. זו צינה.

8) בדוחק אפי"ל כי עצם השינה (ובפרט דמלך ובן מלך) שלא בבית הו"ע של „צער".

9) גם ע"ד הפשט, וכדמוכח מזה שהובא בפרש"י עה"ת. וראה לקמן בפנים ובההערות.

10) בשלח יג, כ.

11) אף שהיו שם ג"כ כמה שעות ביום הראשון, שהרי „באו שם (לסכות) לפי שעה" (פרש"י בא יב, לז), וגם קיבוץ כל ישראל לרעמסס הי', „לשעה קלה" על כנפי נשרים (פרש"י יתרו יט, ד. ממכילתא שם. ולהעיר מלקו"ת צו יד, א •).

---

12) פרשתנו לג, ו. בשלח שם.

13) וראה תיב"ע בא יב, לז: ונטלו כו' לסוכות כו' תמן איתחפיאו שבעת ענני יקרא כו'.

14) שם, כא.

15) ומה שלא הוצרכו ל„ענני הכבוד" מרעמסס לסכות — י"ל, כי הנסיעה מרעמסס לסכות היתה באופן ד„ואשא אתכם על כנפי נשרים" (פרש"י בא שם) ואין צורך בענני הכבוד.

16) ראה סוכה יא, סע"ב. מכילתא ותנחומא בא שם. מכילתא בשלח (שם, כ). תו"כ אמור כג, מג. תיב"ע, ת"א ופרש"י אמור שם. ולהעיר גם מפרש"י בהעלותך ט, יח (מברייתא דמלאכת המשכן רפי"ד).

17) שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ה. מטושו"ע שם.

18) משא"כ הא שהענן שנוסע לפניהם הי' מנמיך את הגבוה ומגביי את הנמוך והורג נחשים ועקרבים וכו' (מכילתא בשלח (שם, כא). ברייתא דמלאכת המשכן שם. ספרי ופרש"י בהעלותך י, לד. תנחומא בשלח ג') — בפשטות • לא הי' צורך בזה עד שהיו במדבר ממש (לאחרי הים סוף — ראה לקמן הערה 54) שלא היו שם דרכים כו' והוא מקום „נחש שרף ועקרב גו' " (עקב ח, טו).

19) להעיר מדעת רע"ק (מכילתא (ותנחומא) דלעיל הערה 16) דמש"נ „סכותה", „ויסעו מסכות" — „אין סוכות אלא ענני הכבוד".

•) ובכהנ"ל: „בואם לרעמסס". ובסידור (שא, א) „בסוכות". ותלוי בדרז"ל ב„ויאספו את הבצק" — באיזה מקום אפו. ראה תו"ש עה"פ בא יב, לט.

•) וגם לתיב"ע (שבהערה 13) עיקר הצורך בזה הי' בהיותם במדבר ממש.

און אויף דעם איז מרמז די דוגמא פון — „כאן הוקרנו", דורך דעם „צל" פון די ענני הכבוד.

וואס האט געטראפן ביים דריטן מסע — „פי החירות" ? זאגט דער פסוק[20], אז דאָרט האבן די אידן געטענה"ט „טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר", וואס דאס איז א טענה שכלית געגען משה[21] — „חששת את ראשך".

ג. כידוע[22], זיינען די מ"ב מסעות אין מדבר מרמז (אויך) אויף דעם בירור פון „מדבר העמים"[23] במשך זמן הגלות, וואס וועט זיך ענדיקן וועז מ'וועט צוקומען צו „ירדן ירחו" — בחי' ריח, דער גילוי המשיח, וואס ער איז „מורח ודאין" און דערמיט פרואווט מען אים

---

20) בשלח יד, יב.

21) ולהוסיף לשופרי דמילתא — אף שגם בלא"ה מובן הענין עפ"י הנ"ל — דשאר הנסיונות שהיו במדבר, עיקרם הי' מצד זה שהיו רעבים ללחם וצמאים למים (ולא טענה בשכל):

במרה כתיב (בשלח טו, כד) רק „מה נשתה": במדבר סין (שם טז, ב ואילך) „להמית את כל הקהל הזה ברעב" [וזוהי הסיבה לטענתם „מי יתן מותנו גו' בארץ מצרים גו' ". וראה רש"י שם, ב]: ברפידים (שם יז, א ואילך) — „ואין מים .. תנו לנו מים" [ורק כשענה משה טענה שכלית — עורר מענה כי"ב — „למה זה העליתנו ממצרים"]; כשהתאוו בשר (בהעלותך יא, ד ואילך) — הרי „התאוו תאוה" (ורק עי"ז „ויבכו גם בנ"י גו' ". וראה רש"י שם — דאליבי' עסקינן); לאחרי שמתה מרים (חקת כ, ב ואילך) — „ולא הי' מים לעדה (ולכן) ויקהלו גו' ", וכפרש"י — והרי זהו המצב והנסיון דרפידים. ולהוסיף, שגם בטענתם עצמה (ועד"ז במרגלים — שלח יד, ב) התחלתה — הבעת רצון — (ולא שכל) — „לו גו' ": לאחרי הר ההר (חקת כא, ה ואילך) — „כי אין לחם ואין מים גו' ":

משא"כ בפי החירות שהתחלתה הייתה קשיא (ענין שבשכל).

22) לקו"ת פרשתנו דרושי אלה מסעי וביאורם.

23) יחזקאל כ, לה. וראה גם בחיי, אוה"ח ועוד ריש פרשתנו. לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ.

אויס[24] — ביז עס וועט אינגאַנצן בטל ווערן דער רע פון „מדבר העמים", „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"[25].

עס שטייט אין פסוק[26] „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — טייטשט מען בתורת החסידות[27], אז דער כח אויף דער גאולה העתידה נעמט זיך פון „צאתך מארץ מצרים". איז פאר־שטאַנדיק, אז דער ביטול הרע איז אויך געווען ביי יצי"מ און נאך באופן פון א נתינת כח אויף דעם „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" לעתיד לבא;

דעם ענין געפינט מען בגלוי ביי קריעת ים סוף — „וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים"[28], אז אידן האבן געזען בראי' חושית דעם ביטול ומיתה פון לעו"ז.

וי"ל אז דאס איז, בכללות, די הסברה פארוואס דער מדרש איז אין משל מרמז אויף די (ערשטע דריי) מסעות ביז קרי"ס — ווייל אין די מסעות ביז קרי"ס האט זיך אויפגעטאן בדוגמא צום ביטול והעברת הטומאה דורך די מ"ב מסעות אין „מדבר העמים" ביז „ירדן ירחו" — דאמאלס און אויך בכללות הגלות, כנ"ל.

---

24) סנהדרין צג, ב.

25) זכרי' יג, ב. ונאמר (ישעי' כה, ח) „בלע המות לנצח". וראה סה"מ תרכ"ח ע' מ' ואילך.

26) מיכה ז, טו.

27) ראה ד"ה כימי צאתך תש"ח רפי"ב: דבגאולת מצרים התחדש ענין עקרי והוא פתיחת הצנור דגאולה. ועיי"ש בסוף המאמר. — וראה גבורות ה' — למהר"ל מפראג — פרק סא דמבאר דבגאולת מצרים קבלו בנ"י מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל. — ועיין זח"ב מ, א.

ולהעיר ממחז"ל דלאחרי מ"ת (שהתחלת עשה"ד הוא „אשר הוצאתיך מארמ"צ") שטרי קודם (תו"כ (הובא ברש"י) בהר כה, מב. פרש"י שם, נה).

28) בשלח יד, ל.

וכמובן ג"כ דערפון וואס אין שירת הים זאגט מען אז דער אימתה ופחד פון קרי"ס ווערט זיין „עד[29] יעבור עם זו קנית — ית ירדנא", ווי רש"י איז מפרש לויטן תרגום. און גלייך בא הקדמת כל השירה זאגט מען „אז[30] ישיר משה ובנ"י" — ל' עתיד — געמיינט (אויך) די שירה כשיחיו המתים, ווי רש"י דרשנט בפירושו עה"ת.

ד. דער ביאור הנ"ל איז אבער נאר מצד דעם ענין פון קרי"ס וואס איז געווען נאך די מסעות הנ"ל — אז ביי קרי"ס איז געווען „מצרים מת", בדומה צום זמן פון גמר המסעות אין „מדבר העמים".

ווי באלד ער איז אבער מפרט אלע דריי מסעות — און ניט קרי"ס — מוז מען זאגן, אז אין די מסעות גופא (פאר קרי"ס) איז פאראן פרטים וענינים וועלכע זיינען כלליים פאר אלע „מסעי בנ"י" — וואס צוליב זיי רעכנט ער זיי; און אויך — אז דאס דריקט זיך אויס אין די דריי משלים „ישננו" „הוקרנו" און „חששת את ראשך".

אויף צו פארשטיין דאס, דארף מען זיך פריער אפשטעלן אויף נאך דיוקים אין משל הנ"ל:

א) פון דעם וואס דער מדרש שטעלט זיך אויף „אלה מסעי בנ"י", און איז אויך מסיים „לכך נאמר אלה מסעי בנ"י", איז מוכח, אז מיטן משל ווערט באוואוירנט און מוסבר — (בלשון רש"י) — „למה נכתבו המסעות הללו" —

איז ניט מובן: צווישן די אויסגע־רעכנטע מ"ב מסעות זיינען פאראן כו"כ „מקומות", וואס לכאורה איז ביי זיי ניט שייך דער טעם פון „מנה להם וכו' היכן הכעיסוני"[31] ?

ב) אין דעם משל איז דער מלך „מונה כל המסעות" בעת „שהיו חוזרין"; און נאכמער: פון דעם לשון „וא"ל כאן"[32] איז משמע, אז ער איז „מונה כל המסעות" בשעת החזרה און אין דעם מקום גופא[33]: צוריק גייענדיק די זעלבע ערטער, זאגט דער מלך „כאן ישננו כאן כו'" — דארף מען פארשטיין: וואו איז דא דער „היו חוזרין" אין דעם נמשל ? אידן האבן דאך זיך ניט צוריקגעקערט צו די מסעות[34], נאר געגאנגען אלץ ווייטער און — נעענטער קיין ארץ ישראל ?

ה. דער ביאור אין דעם:

די „מסעות" וואס אידן דארפן דורכ־גיין אין „מדבר העמים", איז דורכדעם וואס די נשמה (און א איד בכלל) קומט אראפ פון איגרא רמה אין ארט פון העלם והסתר. און כאטש אז די כוונה פון דער ירידה איז [ניט נאר צוליב דער תועלת דערפון אין „מדבר העמים" (זיין בירור דורך דער עבודה פון אידן), נאר אויך] צוליב דער עלי' וואס די אידן דערגרייכן דורך דער ירידה[35] — דאך, בשעת די מסעות גופא הערט זיך אן דער גלות און הסתר; נאר דורך זיי קומט („שפעטער") די עלי'.

כאטש מ'וויים אז דער גאנצער תכלית פון גלות איז נאר דער ענין פון עלי' —

---

29) שם טו, טז.

30) שם, א.

31) וראה אלשיך ריש פרשתנו: כך במסעות אלו אירע (רק) ברובם צרות כו'.

32) בבמדב"ר: „כשחזרו". ויש לפרשו ג"כ כבפנים.

33) כמפורש באלשיך כאן.

34) אף שבדוחק י"ל שהכוונה — חוזרין להמקומות בזכרונם מחשבתם ודיבורם.

35) ראה גם לקו"ת פרשתנו צא, א ואילך.

וויבאלד ס'איז אבער פארט אין אן אופן, אז זייענדיק אין גלות געפינט מען זיך אין א ציור פון ירידה (מער ניט וואס דאס ברענגט א צווייטע זאך — די עלי') — קומט אויס, אז גייענדיק אין די „מסעות" איז מען אין ארט (און מצב) פון „מדבר", אשר „לא[36] ישב אדם שם" — „הכעיסוני"; ווי דער לשון פון כ"ק מו"ח אדמו"ר אין א מאמר[37], אז דער „גוף ועצם הצמצום הוא היפך הרצון (העליון)".

ו. במה דברים אמורים — ווען מ'האלט נאך ביי די „מסעות" גופא: בשעת אבער מ'קומט־צו צו דער עלי', ווערט נתגלה די פנימיות פון דעם גלות, אז אין אמת'ן איז עס ניט עפעס אנדערש נאר א טייל פון דער עלי'[38].

און דאס איז די כוונה פון דעם וואס דער משל איז מתאר „כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות כו'": נאך דער ירידה מלמעלה למטה אין (דעם) ארט פון — און אין יעדערן פון) די מ"ב מסעות, הויבט זיך אן די חורה אויף צוריק — די עלי' מלמטה למעלה[39]: און „היו חוזרין" די זעלבע מסעות, ד. ה. אז דעמאלס דערהערט מען ווי אויך די מסעות בדרך ירידה (און יעדערער פון זיי בפרט) זיינען א טייל פון דער עלי'[40].

און דאס מיינט „מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני" — ע"ד ווי עס שטייט[41] (אז לעתיד לבא וועט מען זאגן)

— ואף שכל המסעות־ירידות אלו הי' בהיותם כבר נשמה בגוף ובמדבר העמים, הוא עד"ז שאומרים בכל יום מחדש „שהחזרת בי נשמתי" שנעשה ברי' חדשה (שר"ע אדה"ז חאו"ח סי' ד ס"א) ואח"ז „נשמה שנתת בי טהורה היא (בטהירו עילאה — לקו"ת בחקותי מז, א) ומשם יורדת דרך כל סדר ההשתל' — אתה בראת כו' (עד) בקרבי". — ולהעיר מב"ר ספי"ד: בשעה שאדם ישן היא (הנשמה) עולה ושואבת לו חיים מלמעלה. ועד"ז בפדר"א פי"ב —

ופירוש השני „כיון שהיו חוזרין", בעת עליית הנשמה לאחרי ירידתה.

[ומתאים ג"כ לב' הענינים שבכתוב: (א) „ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם גו' (ב) ואלה מסעיהם למוצאיהם" — שקאי על ירידת הנשמה מלמעלמ"ט ועלייתה מלמטלמ"ע, כמבואר בלקו"ת פרשתנו צא, א ואילך. צו, א. ובכ"מ]**.

ועפ"ז יומתק רמז לשון רש"י הבלתי רגיל „(ורבי תנחומא דרש בו דרשה) אחרת" — כי מצב ועבודת הנשמה בעלייתה מעוה"ז הוא באר"ע לגמרי לגבי מצבה בעת ירידתה למטה — „דרשה (ועבודה) אחרת" [ראה אוה"ת ויחי (שפו, א־ב) בענין „יוסף ה' לי בן אחר" — „ממדרגה אחרת". ועיי"ש, שהוא מה „שמסט"א ונה"ב נהפך להיות בחי' בן כו' " — ע"ד העל' ד„מקומות היכן הכעיסוני"].

41) ישעי' יב, א.

---

36) ירמי' ב, ו.

37) ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א פ"ב (סה"מ קונטרסים ח"א קצב, ב).

38) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 976 הערה 19. ח"ה ע' 61 ואילך. ח"ו ע' 237 (בענין ה„מסעות"). ועוד.

39) להעיר גם מרע"ב כאן: כיון שהיו חוזרין כלומר כיון שהיו קרובים ליכנס לארץ ולשוב למעלת אבותם כו'.

40) ע"פ המבואר בפנים י"ל — ב„ינה של תורה" שברש"י — שב' הפירושים (דר' משה הדרשן והתנחומא) הם נגד ב' המצבים דנשמה:

פירוש הראשון איירי ב„חסדיו של מקום" בעת המסעות, ירידת הנשמה למטה

•) ראה תורת הבעש"ט (הובא בדגל מחנה אפרים ריש פרשתנו. הוספות לכתר שם טוב (קה"ת) סכ"ג), דישנם המ"ב מסעות אצל כל אדם, „והם . . מיום הולדו עד שובו אל עולמו".

••) עפ"ז יש לבאר ג"כ (ב„ינה של תורה" שברש"י): (א) זה שרש"י מעתיק גם שמות בעלי הפירושים — ר' משה הדרשן ורבי תנחומא — כי „משה" ענינו המשכה מלמעלמ"ט, ורבי תנחומא, מלשון „נחמה" — על הירידה ע"י העלי' שלאחרי הירידה.

(ב) לשון רש"י „מיסודו של ר' משה הדרשן . . דרש בו דרשה כו'": כי ב„פרד"ס דתורה — דרשה מתאימה לעולם הבריאה — התחלת המציאות (השייכת לירידה) דהנשמה, וכנ"ל (בפנים הערה) דהתחלה זו היא „אתה בראתה". והתחלת העלי' ועד לשלימות יחוד אמתי הוא ע"י ההתבוננות **שנברא** מאין ליש כו' **ולעולם** ה' דברך נצב כו' (שהיחוה"א בארוכה).

„אודך ה' כי אנפת בי", אז מ'וועט דאנקען דעם אויבערשטן פאר דעם וואס „אנפת בי", ווייל דאן וועט נתגלה ווערן ווי דאס איז געווען אן ענין פון חסדים.

ווי אזוי איז פארט שייך צו זאגן, אז די „מסעות" אין „מדבר העמים" זיינען גאר אן ענין פון חסד ועלי' ? — איז דער מדרש מקדים און באוואַרנט אין משל, אז דאס איז דערפאר וואס דער בן מלך גייט ניט אליין אין די „מסעות", ער גייט מיט'ן מלך און נאכמער דער מלך איז „הוליכו" און נאכמער — די גאנצע הליכה (ופרטי') איז „לרפאותו"; און ווי באלד אזוי — איז ברור, אז די ירידה גופא איז (בפנימיותה) אן ענין פון חסד [42].

ז. לכאורה קען מען דערויף פרעגן: בשלמא די כללות הירידה אין „מדבר העמים", ווי באלד דאס איז לכתחילה אויסגעשטעלט געווארן פון דעם מלך וכו', איז מובן, אז דאס מוז זיין אן ענין פון חסד ועלי';

אבער דער ענין פון „הכעיסוני" ביי די „מסעות" איז דאך געווען דורך די חטאים פון אידן, ד. ה. אידן האבן גורם געווען דורך חטאים א ירידה [43] מער ווי ס'איז אויסגעשטעלט געווארן מלמעלה — היינט וואס איז דער הכרח צו זאגן, אז אויך די ירידות זיינען צורך עלי' ?

אפילו אויב מ'זאל זאגן, אז ווי באלד דער תיקון און עלי' פון א ירידה נוספת קען זיין נאר דורך א העכערן און טיפערן כח, ובמילא ווערט דורך דער הוספה בהירידה אויך אויפגעטאן א הוספה בהעלי' — איז עס אבער, לכאורה, נאר אן ענין פון „מכאן ולהבא", עס ווערט אויפגעטאן בשעת דעם גמר התיקון ועלי'; ווי איז אבער שייך צו זאגן, אז די ירידה (נוספת) איז בפנימיותה אן ענין פון עלי' ?

— איז דער אמת אבער [44], ווי דער מיטעלער רבי איז מבאר בארוכה [45] [מיוסד אויף דעם וואס שטייט אין מדרש [46] אויפן פסוק [47] „נורא עלילה על בני אדם", אז דאס וואס אדה"ר האט חוטא געווען בחטא עה"ד איז „עלילה נתלה בו"], אז דאס וואס „לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא" איז עס דערפאר וואס „מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה" [48].

און דאס איז ניט אין סתירה צום ענין פון „בחירה" און (במילא) שכר ועונש — ווייל אט דער „עזר העליון שיעוררו לבחי' הרע לגבור על הטוב" [49] איז אין אן אופן נעלם וואס איז ניט נרגש אין דעם אדם, און במילא איז ער ניט מכריח

---

42) ראה אגה"ק סי"א. וראה לקו"ש שצויינו בהערה 38.

43) היינו שלא זו בלבד שכללות הליכתם במדבר ארבעים שנה הוא מפני חטא המרגלים, הנה גם המסעות גופא, בכו"כ מהם „הכעיסו לפני המקום" (לשון רש"י ר"פ דברים).

44) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ה שם ע' 65 ואילך.

45) תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. שעה"ת לאדהאמ"צ ח"א כ, ד ואילך. וראה ג"כ ד"ה ומשה נגש אל הערפל לאדה"ז (קה"ת, תשכ"ה) פ"ה (אוה"ת יתרו ע' א'יז). ד"ה ויתן לך וביאורו בסה"מ תקס"ב. ולהעיר ג"כ מביאוה"ז להצ"צ ע' רסז ואילך.

46) תנחומא וישב ד. וראה סוכה נב, ב: ד' מתחרט עליהן הקב"ה שבראם כו' יצר הרע דכתיב ואשר הרעתי.

47) תהלים סו, ה.

48) תו"ח שם יג, א. [אבל בביאוה"ז שם (ע' רסח): משא"כ הבא לטמא פותחין לו אבל לא מסייעין ח"ו. ואכ"מ].

49) תו"ח שם טו, ד.

זיין בחירה[50] (פונקט ווי די ידיעה שלמעלה איז ניט מכריח די בחירה[51]).

קומט אויס, אז אויך די ירידות זיינען בכוונה תחילה[52], אז דורך דער תשובה אויפן חטא זאל זיין דער „יתרון האור מן החושך" דוקא, דורכן מהפך זיין זדונות לזכיות.

ח. דער אונטערשייד צווישן די צוויי סוגי ירידה אין די „מקומות היכן הכעי־סוני" — (א) די מסעות וואו ס'איז נרגש בגילוי אז דער מלך „הוליכו למקום" (הירידה); (ב) די מסעות וואס בגילוי זיינען זיי א תוצאה פון בחירת האדם און דער „הוליכו" פון מלך איז אין א העלם'דיקן אופן — זאגט זיך ארויס אין דעם חילוק צווישן די מסעות פאר קריי"ס און נאך קריי"ס:

חז"ל[53] זאגן אז „אלו זכו ישראל כיון שעלו פרסות רגליהם מן הים היו נכנסים לארץ" ד. ה. אז די מסעות וואס נאך קריי"ס („מן הים") זיינען געווען א תוצאה פון דעם לא „זכו" — צוליב זייערע חטאים: אבער די מסעות ביז קריי"ס האבן געדארפט זיין אפילו ווען „זכו ישראל".

די הסברה אין דעם: דער „מדבר" ממש האט זיך אנגעהויבן נאכן ים סוף[54]; דער מקום המסעות ביזן ים סוף איז א ממוצע צווישן ישוב (מצרים) און מדבר[55].

אין רוחניות מיינט עס[56]: „מדבר" איז א מקום וואס „לא[36] ישב אדם (העליון[57]) שם", און ארט פון קליפה ממש וואס איז מנגד צום רצון העליון. אבער דער וועג וואס פירט צום מדבר איז טאקע ניט א מקום ישוב (צום אדם העליון), עס איז אבער אויך ניט מנגד צום רצון העליון[58]: דאס איז סדר הירידה וואס איז לכתחילה אויס־געשטעלט געווארן מלמעלה (ע"פ תורה)[59].

און דאס איז די הסברה וואס בפשטות ובגילוי זיינען די דריי דוגמאות פון משל מכוון צו די דריי מסעות ביז קריי"ס — ווייל נאר די דריי מסעות זיינען די וואס דער מלך פירט אין זיי דעם בן מלך באופן גלוי; משא"כ די ווייטער־דיקע מסעות זיינען (בגלוי) א תוצאה פון דער בחירת בנ"י — וואס האט דאמאלס געבראכט אז לא זכו.

---

50) שזהו הביאור במשארז"ל (נדה טז, ב) דצדיק ורשע „לא קאמר", דכאשר הידיעה שלמעלה באה בגילוי (בדיבור) מכריחה היא את האדם — תו"ח שם פי"ג. שעה"ת שם.

51) ראה בכ"ז תו"ח שם פי"א ואילך. ביאוה"ז שם (ע' רסה־ו). לקו"ש שם (ושי"נ).

52) ראה ב"ר (ספ"ב. פ"ג, ח) „מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה כו' ומעשיהן של רשעים". ושם (ספ"ב) „איני יודע באיזה מהם חפץ כו' ". וראה תורת הבעש"ט (צפע"נ ובן פורת יוסף וכו' — הועתק בס' הבעש"ט פ' בראשית סמ"א ואילך) שהוא מצד מעלת יתרון האור שניכר מצד החושך, ע"י"ש.

53) ספרי דברים א, ב.

54) שהרי „איתם" הוא „בקצה המדבר", ומאיתם לפי החירות הוא „לאחוריהם לצד מצרים" ופי החירות „הוא פיתום" (פרש"י בשלח יד, ב). וראה בשלח טו, כב. פרשתנו לג, ח.

55) אף שבכללות נק' ג"כ מדבר (בערך ישוב מצרים) — ראה בשלח יד, ג. ועוד.

56) ראה לקו"ת ראה לב, ב: יש באדם לחי' עיר מושב, ובחי' שדה ומדבר.

57) לקו"ת נשא כ, ג. ראה שם. ובכ"מ.

58) ע"ד מ"ש בלקו"ת פרשתנו בביאור לאלה מסעי (צב, א) ההפרש בין המסעות עד מ"ת (במדבר הקרוב לישוב — ק"נ) ולאחרי מ"ת (הרחוק מישוב — ג' קליפות הטמאות). וראה אוה"ת ויצא (רג, א. תתנט, ב) דשדה (הממוצע בין עיר למדבר) „הוא כללות המל' שגם ק"נ יונקת ממנה".

59) להעיר מתו"א ח"ש ד"ה ויצא יצחק לשוח בשדה [צויין בלקו"ת ראה שם, סע"ד] דבחי' שדה היא מה ש„התורה נשתלשלה בחשך .. אפי' בשקר כו' " ע"י"ש.

ט. דער תוכן פון די דריי מסעות וואו דער „הוליכו" פון מלך איז באופן גלוי, ווערט אויסגעדריקט אין די דריי ענינים פון (משל) „ישננו", „הוקרנו" און „חששת את ראשך" [וואס זיי אלע זיינען נאך ניט דער מצב פון „חולה" אמתי[60] (וואס איז פארבונדן מיט חטא[61]); אפילו „חששת את ראשך" איז ניט א „חולי", ווי רש"י[62] זאגט (אויפן מרז"ל[62] „כל מיחוש כו'") „מיחוש, חששא בעלמא לפי שעה וקל"] —

כדי אז די עבודה פון אידן זאל קענען זיין אין אן אופן פון „החיים והמות נתתי לפניך גו' ובחרת גו'"[63], פאדערן זיך דריי ענינים מחודשים:

(א) די נשמה מוז אראפקומען פון מקום האור והגילוי אין אן „ארט" פון העלם וסילוק האור — אנדערש קען ניט זיין די מציאות פון „והמות נתתי", וואס גיט א מעגליכקייט צו בוחר זיין אין היפך החיים והאור ר"ל.

(ב) עס מוז אבער זיין אויך „החיים גו' נתתי לפניך" — דעריבער מוז זיין אין דעם מקום סילוק האור א המשכה פון אור וגילוי — „שיתף בו מדת הרחמים"[64].

(ג) כדי עס זאל זיין בחירה חפשית מוז אויך דער נפש הבהמית האבן זיין שכל, וואס זאל קענען געפינען א „תועלת" אין היפך האור והחיים ר"ל[65] [וואס אויב די בחירה (פון נפה"ב) איז „מות" וואלט געקענט זיין נאר מצד מדות — איז דאך דאס ניט זה לעומת זה (ובמילא — ניט בחירה חפשית), ובפרט אז דאמאלס וואלט דער שכל (פון נפה"א) געמוזט גובר זיין אויף די „מדות", וויבאלד א מענטש איז א שכלי בעצם מהותו].

און דאס זיינען די דריי ענינים — „ישננו", „הוקרנו" און „חששת את ראשך": (א) שינה, וואס איז „א' מששים למיתה"[66], העלם וסילוק השכל וכו', ווייזט אויף צמצום[67] אין אן אופן פון סילוק. (ב) „הוקרנו" איז דאס, וואס אין דעם צמצום איז כלול כוונת הגילוי[68], און נאכמער שיתף עמו מדה"ר, וואס דאס „קילט אפ"[69] די גבורות הצמצום. (ג) „חששת את ראשך" — דער שכל פון נפש הבהמית, וואס גיט א מעגליכקייט אז עס זאל קענען זיין די בחירה אין „מות" ר"ל.

דערמיט איז פארשטאנדיק פארוואס די דוגמאות פון „ישננו" און „הוקרנו" שטייען בלשון רבים און „חששת את

---

60) ומה שבמשל הבן „חולה" גם לפני המסעות — י"ל, כי כמה דרגות ב„חולה", וכמ"ש האריז"ל (טעהמ"צ פ' וירא. ובארוכה — ד"ה חמשים שערי בינה תרנ"ג (נדפס בס' השיחות תש"ג ע' 201 ואילך)) דחולה בגימטריא מ"ט שחסר לו שער הנו"ן. וכן בעניננו, שנשמה למעלה קודם ירידתה למטה נק' „חולה" מפני שעדיין חסרה לה העלי' שע"י הירידה למטה.

61) ראה ירוש' שבת (פי"ד ה"ג): חולי זה יצה"ר. וראה מהרז"ו לבמדב"ר כאן.

62) שבת יא, א.

63) נצבים ל, יט.

64) כמרז"ל — ב"ר פי"ב, ט. פס"ר פ' בחודש השביעי. פרש"י ר"פ בראשית. נת' בארוכה בד"ה שובה ישראל תרנ"ט.

65) ראה בארוכה ד"ה כבוד מלכותך תר"ס.

66) ברכות נז, ב.

67) גם להגירסא „ישבנו" (ראה לעיל הערה 3) — הרי ארז"ל (מגילה כא, סע"א) „אין ישיבה אלא לשון עכבה". וראה ע"ד החסידות לקו"ש ח"ז ע' 89 ואילך, וש"נ.

68) ראה בארוכה מאמרי חג השבועות תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב). חגה"ש תש"ד.

69) ראה ד"ה שובה שם (בביאור המשל — ב"ר שם) ד„אם יתן לתוכן צונן .. הוא בחינת מדה"ר". ועי"ש מ„הרמ"ז פ' שלח".

ראשך" איז אַ לשון יחיד — ווייל די תנועה פון צמצום און (כוונת ה)גילוי איז אויך פאַראַן מצד דעם מלך, משא"כ „חששת את ראשך" איז אַן ענין וואָס האָט צו טאָן נאָר מיטן בן מלך אליין.

יוד. ווי געזאָגט פריער (סעיף ז'), איז אויך אָט די ירידות וואָס בגילוי זיינען זיי אַ תוצאה פון בחירת האדם, זיינען זיי בכוונה תחילה, נאָר ביי די ירידות איז דער „הוליכו" פון מלך באופן נעלם.

און דערפאַר זיינען די ערשטע דריי מסעות הנ"ל (ישננו .. ראשך) דער „כלל" פון אַלע מסעות — ווייל אויך די שפעטערדיקע ירידות (מצד בחירת האדם) זיינען אין אמת'ן אַ תוצאה פון דעם מצב אין וועלכן דער מלך „הוליכו".

וי"ל אַז דאָס איז דער טעם פאַרוואָס רש"י בפירושו על התורה — „ינה של תורה"[70] — איז מוסיף (נאָכן אַראָפּ־ברענגען די ווערטער פון מדרש „חששת את ראשך") „וכו'"[71]: דערמיט איז ער מרמז, אַז אויך דער המשך פון „חששת את ראשך" — דאָס וואָס דער בן מלך ווערט (דורך זיין בחירה) אַ „חולה" ממש ר"ל — איז ניט נאָר מצד דעם בן אליין, נאָר איז אַ טייל פון די מסעות אין וועלכע דער מלך „הוליכו .. לרפאותו".

און דערפאַר איז ברור אַז די גאַנצע כוונה פון דעם „חולי" איז נאָר כדי אַז ביים בן מלך זאָל צוקומען די מעלה פון חולה שנתרפא, אין אַן אופן פון „זדונות נעשות לו כזכיות"[72], און ניט נאָר „מכאן ולהבא", נאָר אין דעם אופן וואָס „נעקר עונו מתחלתו"[73] (וויבאַלד אַז דאָס איז זייער כוונה מלכתחילה);

וואָס דאָס וועט זיך אויפטאָן בגלוי ובשלימות בביאת משיח צדקנו — וועט עס וועט זיין דער גמר פון „היו חוזרין" — עס וועט נתגלה ווערן „כצאת השמש בגבורתו"[74] די אמיתית ופנימיות פון די „מסעות" אין גלות, ובקרוב ממש.

(משיחות ש"פ מטו"מ וה' מנ"א תשכ"ה, ד"ה באתי לגני תשל"א*)

---

70) היום יום ע' כד.

71) בפשטות כוונתו להמשך התנחומא (הנמשל) „כך א"ל הקב"ה כו' " — אבל ע"פ „ינה של תורה" שבפרש"י, י"ל כבפנים.

72) יומא פו, ב.

73) פרש"י יומא (שם, א) ד"ה כאן מאהבה. וראה באורוכה לקו"ש חי"ז ע' 185 ואילך.

74) שופטים ה, לא. ראה תניא פכ"ו.

*) נדפס בסה"מ מלוקט ח"ה ע' קמט ואילך.